

RYHMÄIMPROVISAATIO TOIMIJUUDEN TUKENA LAPSIKUOROSSA

Hanna Pelkonen

Kandidaatintutkielma

Musiikkiterapian aineopinnot

Jyväskylän yliopisto

Syyslukukausi 2021

Tiedekunta	Laitos
Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos
Tekijä	
Pelkonen, Hanna. 2021. Musiikkiterapian kandidaatintutkielma. Jyväskylän yliopisto.	
Työn nimi	
Ryhmäimprovisaatio toimijuuden tukena lapsikuorossa.	
Oppiaine	Työn laji
Musiikkiterapia 50 op	Kandidaatintutkielma
Aika	Sivumäärä
2021	28
Tiivistelmä	
<p>Tutkimuksen tarkoitus on testata soittimilla tapahtuvan ryhmäimprovisaatiomenetelmän toimivuutta vuorovaikutuksen aktivoimisessa lapsikuorossa. Tutkimuksessa seurataan musiikillisten aloitteiden ja yhteisen soiton synkronisaation muutosta kahden ryhmäimprovisaatiokerran välillä.</p> <p>Tutkimus on laadullinen tapaustutkimus, jossa käytettiin myös määrällistä tutkimusotetta. Tutkimusmenetelmänä on käytetty laadullista sisällön analyysin menetelmää. Aineisto analysoitiin teoriaohjaavan sisällön analyysin mukaisesti. Tutkimuskohteena on seurakunnan lapsikuorosta 3 tutkimukseen valikoitunutta lasta. Aineistona on videoidut improvisaatiotuokiot ensimmäisestä ja viimeisestä ryhmäimprovisaatiokerrasta.</p> <p>Tutkimustulokset osoittivat, että musiikillisten aloitteiden määrä lisääntyi lapsella, joka oli aikaisemmin kuorossa passiivinen laulaja ja taas väheni aktiivisesti kuorossa laulavalla kahdella lapsella. Soiton synkronisaatio lisääntyi kaikilla lapsilla. Aloitteiden määrällä ei nähty olevan yhteyttä synkronisaation pituuteen.</p> <p>Tuloksien ja videolta tehtyjen havaintojen perusteella ryhmäimprovisaatio toimii lapsikuorossa aktiivisen vuorovaikutuksen tukemisessa. Soiton synkronisaation lisääntymistä tukee vuorovaikutuksellisen musiikillisuuden teoria, jonka mukaan ihmisellä on luontainen taipumus hakeutua toisen ihmisen kanssa samaan rytmiin, joka taas johtaa musiikilliseen synkronisaatioon.</p> <p>Asiasanat: ryhmäimprovisaatio, lapsikuoro, vuorovaikutus, toimijuus</p>	

SISÄLLYSLUETTELO

1 TUTKIMUSAIHEESEEN JOHDATTELU	4
2 TUTKIMUKSEN TAUSTAA	5
2.1 Tutkimuksia kuorosta.....	5
2.2 Improvisaatio.....	6
3 VUOROVAIKUTUS	9
3.1 Vuorovaikutus musiikissa	10
3.2 Toimijuus.....	11
3.3 Osallisuus	11
4 SEURAKUNNAN LAPSIKUORO	13
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	15
5.1 Tutkimuskysymykset	15
5.2 Tutkimuskonteksti.....	16
5.3 Tutkimusaineisto.....	16
5.4 Tutkimusaineiston keruu.....	17
5.5 Tutkimuksen kulku	17
5.6 Aineiston analyysi.....	19
6 TULOKSET	21
7 POHDINTA	24
LÄHTEET	27

1 TUTKIMUSAIHEESEEN JOHDATTELU

Johdettuani lapsikuoroa 16 vuoden ajan, olen kiinnittänyt huomiota lapsiin, jotka eivät ole kuorossa aktiivisia ja juurikaan äänessä. Koen tärkeäksi, että kuorossa kaikki lapset pääsevät osalliseksi kuorotoimintaan, eivätkä vaan hengaile muiden mukana tai jää toisten varjoon. Seurakunnan kuorolle tyypillistä on esiintyä eri seurakunnan tilaisuuksissa ja sen pääpaino on laulamissa. Se on vaikuttanut siihen, ettei juuri muulle toiminnalle kuorolaulun lisäksi ole ollut koskaan kuorossa aikaa. Koronapandemian aikana oleva laulukieltoisuus mahdollisti kokeilemaan toisenlaisia menetelmiä kuorossa kuten ryhmäimprovisaatiota rytmisoittimilla, jotka olivat kuorolaisille entuudestaan jo tuttuja.

Hyvä lähestymistapa musiikintekemisessä ja opetuksessa on, kun lapset ja nuoret saavat osallistua aitoihin musiikintekemisen tilanteisiin esittämisen, kuuntelemisen tai luovan ilmaisun kehittämisen kautta. Improvisaatio on keskeisessä osassa tässä prosessissa ja musiikin kehittämisessä kouluissa ja yhteisöissä. (McPherson, 2010, 4.) Ryhmäimprovisaation avulla uskoin myös pystyväni tutkimaan pitkään mielessä pyörinyttä ongelmaa-miten saisin kaikki kuorolaiset aktiivisesti osallistumaan kuorotoimintaan. Ryhmäimprovisoinnin tavoitteena on saada soittimien avulla aikaan vuorovaikutusta ryhmän jäsenten välillä siten, että he kommunikoisivat keskenään musiikkia välineenä käyttäen ja ilmaisisivat tunteitaan ja ajatuksiaan soittaen (Ahonen, 2000, 198). Kiinnostava asia ryhmäimprovisoinnissa oli, miten aktiivisesti lapset lähtevät yhteiseen soittoon mukaan. Se johtikin kiinnostukseeni tutkia lasten tekemien musiikillisten aloitteiden määriä ja soiton synkronisaation aikaa improvisaatiossa. Tavoite oli kartoittaa, miten ryhmäimprovisointi lisää toimijuutta ryhmässä ja tukee osallistamista kuorossa.

Tutkimus on laadullinen ja määrällinen tapaustutkimus, jossa tutkimusmenetelmänä on käytetty laadullisen sisällön analyysin menetelmä. Videoaineisto, joka on kuvattu improvisaatiokerroilta, on taulukoitu, josta on tehty pylväskaavio. Tulokset on analysoitu teoriaohjaavan sisällönanalyysin mukaisesti. Tutkimustuloksissa näkyy selvä ero yhteisessä soiton synkronisaatiossa ajallisesti ja musiikillisten aloitteiden määrässä ensimmäisen ja viimeisen improvisointikerran välillä. Raportointi on määrällisesti esittävä ja tulkitseva.

2 TUTKIMUKSEN TAUSTAA

Kokemukseni on, että kuorossa laulaminen on lapsille erityisesti sosiaalisesti merkittävä harrastus sen lisäksi, että kuorossa oppii myös laulamaan. Monille lapsille kuoroon tuleminen ja laulaminen on mieluisaa. On myös lapsia, joiden innostusta ja kiinnostumisen tasoa on vaikeaa arvioida. Hiljaisimpien lapsien ääntä en ole kuullut kuoroäänestä, eivätkä he ole halunneet laulaa soolo tai duosuosuuksia. On jäänyt arvailujen varaan, mikä on kuorossa käymisen motiivi. Seuraavissa alaluvuissa tuon esille kuoroon ja improvisaatioon liittyviä tutkimuksia sekä teoreettista taustaa.

2.1. Tutkimuksia kuorosta

Tutkimus lapsikuorosta sosiaalisten taitojen kehittäjänä tuo esille myös kuoron positiivisen sosiaalisen merkityksen lapsen ja nuoren elämässä, jolla on myös vaikutus kuorolaisten hyvinvointiin. Tutkimustieto on kerätty haastattelemalla kuorolaisia. Tuloksena todettiin kuorotoiminnan lisäävän ja tukevan lapsen sosiaalisia taitoja. (Matvejeff-Haapaniemi, 2015.) Cliftin ym. raportoimat tutkimustulokset osoittavat laulamisen olevan yhteyden ihmisen henkiseen, sosiaaliseen ja terveydelliseen hyvinvointiin vahvistaen aikaisempia tutkimustuloksia. (Clift ym. 2010, 20-22). Tutkimuksessa, jossa tutkittiin kuoron vaikutuksia elämään haastattelemalla eri aikoina kuorossa laulaneita ihmisiä, todettiin kuorolaulun vaikuttaneen eri elämän osa-alueisiin. Sosiaalisten taitojen tukemisen lisäksi kuoro on tuonut rohkeutta ja jopa ollut kimmokkeena opiskella musiikin ammattilaiseksi. Kuorolla nähdään olevan vaikutus ihmisen elämässä läpi elämän. (Vesalainen, 2017.)

Honkasen (2021) lapsikuoroon liittyvässä tutkimuksessa tutkittiin prosessidraaman soveltuvuutta ääni ja -liikeilmaisun tukemisessa sekä lauluohjelmistoon tutustumisessa. Prosessidraaman avulla tutkimuksen mukaan pystytään vaikuttamaan ryhmäytymiseen ja osallistamiseen. (Honkanen, 2021.) Oman tutkimukseni tekemiseen minua johti kysymys, mitkä voivat olla minun keinojani tukea osallistamista kuorossani.

Tutkimuksen mukaan lapsikuorossa kavereilla on iso merkitys, joka vaikuttaa energiatason nousuun. Kuoroon ei tulla pelkästään laulamisen vuoksi. Yksittäisen kuorolaisen, kuoron ja johtajan niin negatiiviset kuin positiivisetkin mielialat heijastuvat toisiinsa. Kuorolaiset kokevat haastavina uusista

laluista innostumisen, vanhojen laulujen innostumisen ylläpitämisen, kuoron yhteissoinnin, suuren ikäeron muihin kuorolaisiin ja äänen hallinnan. Ryhmäytymisen jälkeen kuoroon tulemisen jännitys helpottuu. (Matvejeff-Haapaniemi, 2015, 25-27.) Kumpulaisen ym. mukaan toimijuus voidaan ymmärtää tahtona toimia aktiivisesti, kokea ja olla olemassa. Se voi olla tunne siitä, että pystyy vaikuttamaan asioihin, toimimaan aloitteellisesti ja vastuullisesti sekä tunne olla osallinen jostakin. (Kumpulainen ym. 2010, 24-25.) Tutkimukset osoittavat koulun vuorovaikutuksen olevan monesti hyvin opettajakeskeistä. Kouluryhmässä tarvitaan vuorovaikutusta, jossa painotetaan oppilaiden toimijuutta ja aloitteellisuutta. Vuorovaikutuksen laajetessa oppilaiden keskinäisessä vuorovaikutuksessa he kommentoivat toistensa puheenvuoroja ja tekevät uusia keskustelun aloitteita. Aktiivisuutta ja motivaatiota edistää mahdollisuus päästä itse vaikuttamaan sisältöjen valintaan ja tuottamaan itse tietoa. (Kumpulainen ym. 2010, 50-51.) Kuorotoiminnassakin vuorovaikutuksen painottuminen aloitteellisuutta tukevaan toimintaan voisi aktivoida lapsia toimimaan ryhmässä.

Edellä mainittujen tutkimusten perusteella voisi päätellä, että lähtökohtaisesti kuoroharrastus mielletään ja koetaan hyväksi harrastukseksi. Kuorossa laulajat osallistuvat laulamalla kuoroon, mutta johtaja ohjeistaa, miten ja milloin lauletaan. Kuorossa niin jokaisen laulajan kuin kuoronjohtajankin täytyy ottaa koko ryhmä huomioon. Se vaatii myös musiikillisesti tehtävää vuorovaikutusta, jolloin kaikkien ääni on merkittävä. Kaikille lapsille laulaminen ei kuitenkaan ole automaattisesti helppoa ja tällöin tunne pystyvyydestä jää heikoksi. Kokemuksestani omasta kuorosta on, että osa lapsista ovat arkoja ilmaisemaan itseään laulamalla ja helposti vetäytyvät. Miten toimijuutta saataisiin lapsikuorossa vahvistettua laulamisen sijaan?

2.2 Improvisaatio

Ryhmäimprovisaatio menetelmänä on kaikkia tasapuolisesti osallistava, joka ei myöskään vaadi musiikillista osaamista. Bruscia mukaan improvisaatio tarkoittaa musiikkiterapiassa spontaania soittamista tai laulamista, jossa luodaan siinä hetkessä ääniä, melodioita, rytmejä tai kokonaisia kappaleita (Bruscia, 17, 2012). Ryhmäimprovisoinnin tavoitteena on saada soittimien avulla aikaan vuorovaikutusta ryhmän jäsenten välillä siten, että he kommunikoisivat keskenään musiikkia välineenä käyttäen ja ilmaisisivat tunteitaan ja ajatuksiaan soittaen (Ahonen, 2000, 198). Hyvä lähestymistapa musiikintekemisessä ja opetuksessa on, kun lapset ja nuoret saavat osallistua aitoihin musiikintekemisen tilanteisiin esittämisen, kuuntelemisen tai luovan ilmaisun kehittämisen kautta. Improvisaatio on keskeisessä osassa tässä prosessissa ja musiikin kehittämisessä kouluissa ja yhteisöissä. (Higgings ym.,

2010, 4.) Improvisoinnin tarkoituksena voi olla luoda strukturoitu ja turvallinen ilmapiiri tunteiden ilmaisun ja sosiaalisen käyttäytymisen harjoittelua varten, joka auttaa lisäämään soittajien käsitystä itsestä suhteessa toisiin. Tunteiden purkaminen turvallisella tavalla vapauttaa energiaa minän rakennusaineeksi. (Ahonen, 2000, 198.)

Musiikkiterapiassa improvisaatiossa asiakas saa valita mieleisensä musiikillisen välineen ja terapeutin välttämättömän ohjeistuksen ja demonstraation jälkeen asiakas opettelee tuottamaan itse ääniä hetkellisesti. Äänten lisääntyessä niistä alkaa muodostua vähitellen jotain merkityksellistä kuten tahti, rytmi, melodia, sointi ja harmonia. Musiikillista harjoittelua ei vaadita. Improvisaatio on yksinkertaisesti ääniä, jotka muodostavat mitä tahansa soittajan haluamia kuvioita, muotoja tai tekstuureja. Soittaja määrittelee, mitä haluaa soittamisensa edustavan. (Bruscia, 2012, 17.) Wigram (37, 2004) määrittelee musiikillisen improvisaation olevan mikä tahansa äänen ja sävelen yhdistelmä, jossa on selkeä alku ja loppu. Musiikkiterapeuttisessa improvisaatiossa terapeutti luo tasaisen pulssin ja rytmin, joka luo turvallisen ilmapiirin vastavuoroiseen vuorovaikutukseen.

Wigram&Bruscian mukaan asiakkaalle on hyvä selittää ryhmäimprovisaatiotilanteessa, että terapeutti haluaa heidän itse valitsevan soittimen, jota he haluavat tutkia tai kokeilla. Terapeutti pyytää heitä tuottamaan ääntä valitsemallaan soittimella nähdäkseen, millaisia ääniä se voi tuottaa. Myös terapeutti voi näyttää mallia välttämättä luomasta musiikkirakennetta ja kysymästä soittimien tutkimisen jälkeen, pitävätkö asiakkaat soittimistaan. Wigram & Bruscia kehottavat olla pyytämättä ”soittamaan miltä sinusta tuntuu”, koska se voi tyrehdyttää asiakkaan soittamisen kokonaan. (Wigram & Bruscia, 185, 2004.)

Wigram luonnehtii ”lämmittelyjen” olevan musiikillisesti aktiivisia, musiikillisesti vastaanottavaisia, laulullisia, ja niihin voi liittyä liike- tai rentoutumisharjoituksia. Lämmittelyjä käytetään erilaisten vaikeuksien kuten pelkojen voittamiseen, selittämiseen ja mallintamiseen. Sen jälkeen harjoitellaan asiakkaiden kanssa, kuinka he voivat käyttää soittimiaan tai omaa ääntään. Tällä tavalla heille esitellään improvisaatiomusiikkiterapian peruseräatetta, jonka mukaan voimme ilmaista itseämme joskus tehokkaammin improvisaatiomusiikin soittamisen avulla kuin sanallisen kielen avulla. Käyttämällä ”tutki instrumenttia ja katso, miltä se kuulostaa” pelisääntöä johtaa siihen, että asiakas paljastaa tunteensa ilman vaatimuksia ja painetta. Lämmittelyharjoitukset ohjaavat asiakkaita/soittajia ryhmän toimintaan ja voivat toimia itsessään terapeuttisina menetelminä. (Wigram, 2004, 183-185.)

Kuorolaiseni olivat tutustuneet eri rytmisoittimiin aikaisemmin jo kuorossa, mutta improvisointi soittimilla oli heille uutta.

Tutkimus improvisoinnin merkityksestä 12-vuotiaiden lasten ryhmässä, osoittaa ryhmäimprovisation olevan myös sosiaalisesti ja musiikillisesti osallistava. Tutkimuksen mukaan ryhmäimprovisatio luo merkityksen lasten luovuudelle ja mahdollistaa vuorovaikutuksen tavalla, joka kehittää sosiaalista ja musiikillista itsetuntoa. Improvisaatiossa ilmaisun voima ja välittömyys ovat voimaannuttavia ominaisuuksia, jotka kukoistavat musiikillisessa vuorovaikutuksessa. Tutkimuksessa tuodaan esille 3 asiaa, joilla on merkitystä ryhmäimprovisaatiossa: soitin on lapselle mieluisa, tuttu ja itsevalittu, ilmapiiri on luottamuksellinen ja improvisation painopiste on ihmisten keskinäisessä vuorovaikutuksessa. (Burnard, 2002, 157–172.) Laulaminen kuorossa on ryhmäimprovisation tavoin sosiaalisesti osallistava. Tutkimus ja muu teoreettinen tausta tukevat ryhmäimprovisation merkitystä musiikillisessa vuorovaikutuksessa, mutta ryhmäimprovisaatiota lapsikuorossa toimijuuden tukena ei ole tutkittu. Voisiko ryhmäytyminen kuorossa auttaa toimijuuden vahvistumiseen? Oman työni ja kuoron kehittymisen vuoksi oli perusteltua tutkia tarkemmin ryhmäimprovisation käyttöä lapsikuorossa vuorovaikutuksen tukena. Näkökulmia vuorovaikutuksen ja musiikilliseen vuorovaikutukseen määritelmiin avaa seuraava luku.

3 VUOROVAIKUTUS

Sosiaalinen vuorovaikutus tarkoittaa kaikenlaista normaalia ihmisten välistä kanssakäymistä. Ihminen on automaattisesti vuorovaikutuksessa toisten ihmisten läheisyydessä, vaikka ei haluaisi olla tai kiinnittäisi siihen mitään huomioita. Vetäytyminen on myös vuorovaikutusta, mutta antaa viestin muille, ettei kannata lähestyä. Ryhmässä toimiessa ryhmän jäsenet vaikuttavat toisiinsa joka hetki ilmeillä, eleillä, olemuksella, teoilla ja puheella. Suurin osa vuorovaikutuksesta onkin sanatonta. (www.premeria.fi/ryhmassa-toimiminen-on-tarkea-taito-ihan-kaikille/.)

Vuorovaikutus on määritelmänä laaja. Vuorovaikutus voi olla tiedostamatonta tai tietoista viestin siirtämistä toiselle ja viestin vastaanottamista, jonka vastaanottaja tulkitsee. Kommunikointia voi tapahtua puheena, symboleilla tai ilman symboleja. Puheella ja symboleilla kommunikointi on aina tietoista, kun taas ilman symboleja tapahtuva kommunikointi voi tapahtua tietoisesti tai tiedostamatta. (Granlund & Olsson, 1994, 18-19.)

Ihmissuhteissa puhuminen on tärkeä kommunikaation muoto, jossa ovat merkittäviä myös eleet, ilmeet, kosketus, katseet ja sanojen paino. Ne kaikki luovat sanoille merkityksiä. Myös kirjoitettu teksti voi olla vuorovaikutusta. Jos on esimerkiksi tarkoitus informoida jostakin asiasta tai vaihtaa informaatiota, puhuminen silloin ei välttämättä ole vuorovaikutusta. Vuorovaikutukseen kuuluu myös itseilmaisumitä ajattelet ja tunnet. Toisen kuunteleminen on osa vuorovaikutusta. [Vuorovaikutustilanteet ja ryhmätyötaidot \(peda.net\)](#)

Musiikki on yhdenlainen kommunikoinnin muoto, vaikka musiikilliset äänet eivät välttämättä sisällä mitään tiettyä tarkoitusta. Ahonen kuvaa musiikkia sanattomaksi kieleksi, jolla on myös kulttuurinen konteksti. (Ahonen, 2000, 61.) Lapsia voi ohjata kulttuuriperintönsä rikkauksiin. Se opettaa lapsia kunnioittamaan musiikillista luovuuttaan, joka perustuu synnynnäiseen kommunikatiiviseen musiikillisuuteen. Lapsen ympäristö ja kulttuuri vaikuttaa musiikillisuuden luonteen kehittymiseen ja painotukseen. Sosiaalinen vuorovaikutus näyttäytyy musikaalisesti: puhuminen ja kuunteleminen tapahtuvat reaaliajassa säännöllisessä rytmissä. Äänenkorkeus sekä äänen nopeuden muutokset ovat osa samaa verbaalista ja non-verbaalista aikakehystä. (Malloch&Trevarthen, 2009, 447-449.)

3.1 Vuorovaikutus musiikissa

Kommunikatiivisen musiikillisuuden teorian (Communicative musicality) mukaan musiikillisuus on synnynnäinen, jokaiselle ihmiselle ominainen, synnynnäinen kyky. Musiikillisuutta on elämisen, liikumisen ja kommunikoinnin rytmisen impulssi. Kaikilla ihmisillä on sama peruskyky vastata impulsseihin musiikillisesti. (Trevorthen, 1999-2000, 157.) Vauvat ovat jo syntyessään valmiita kommunikoidaan ja jakamaan kokemuksia. Ihminen on herkkä toistensa liikkeiden musiikillisuudelle jopa syntymän jälkeisistä ensihetkestä alkaen. (Malloch, 1999, 30.) Vauvan ja äidin ajatellaan olevan kaksi eri yksilöä, joiden kokemukset ja tulkinnat maailmasta ovat erilaiset, mutta silti he ymmärtävät toisiansa ja suhtautuvat ymmärtävästi toisiinsa. Synnynnäinen kommunikatiivinen musiikillisuus on liikkeelle paneva voima musiikille, muulle ajalliselle taiteelle, ihmisten väliselle vuorovaikutukselle ja alkuperäiskielelle. Varhaisessa vuorovaikutuksessa on olemassa jo musiikilliset elementit kuten melodia, rytmi, dynamiikka, äänensävy, muoto ja harmonia. (Trehub, 2010, 499.)

Toisten kanssa musiikillisesti mukautumista tukee tahdistumisen ja vuorovaikutuksen tutkimus, joka on sensomotorisen ja rytmisen liikkeen kokeellinen laboratorio-olosuhteissa yksittäisiä koehenkilöitä tutkiva tutkimus. Tahdistuminen aidossa musiikillisessa vuorovaikutustilanteessa on osoittautunut tutkimuksessa esitettyjä malleja monimutkaisemmaksi. Tahdistumisella musiikkiin tarkoitetaan tässä yhteydessä musiikillisella mukautumisella toisten kanssa samaan rytmiin ja improvisaatioon. Himberg toteaa tutkimuksensa todistavan, että ihmistenvälisessä tahdistumisessa yhdessä taputtaessa tiivis synkronisaatio saavutetaan molemminpuolisen mukautumisen tuloksena. Mukautumattoman tietokonetaputtajan kanssa tempon säilyttäminen alkuperäisenä on helpompaa. Onnistuneella tahdistumisella on positiivisia emotionaalisia ja sosiaalisia vaikutuksia. Molemminpuolisuus näyttäisi olevan yhteydessä myös kommunikaatiokykyihin. (Himberg, 2012.) Tämä osoittaa sen, miten ihminen tarkkailee toisen vuorovaikutusviestejä niin eleitä, ilmeitä kuin ääniäkin ja yrittää mukautua yhteiseen säveleen, sen hetkiseen tekemiseen yhdessä. Mukautumalla ryhmään on osallinen ryhmän toiminnasta. Tutkimustulokset herättelivät kiinnostusta seurata ryhmän yhteistä soiton synkronisaatiota improvisaatiokertojen välillä.

Bruscia määrittelee pulssin jakavan ajan tasaiseksi, joka on tuttu kokemus sikiöajalta äidinpulsseista. Pulssi luo turvallisen tasapainotilan, vakautta ja luotettavuutta. Nopeammaksi muuttuva sydämenlyönti viittaa aktiivisuuden lisääntymiseen, vauhtiin ja kiireeseen ja hidastuva sydämenlyönti

rauhottumiseen. Bruscia mukaan tempo on energisyyden mittari ja melodia sen sijaan ilmentää tunteita. (Bruscia, 1987, 450-453.)

Musiikki on juurtunut syvälle ihmiseen ja sillä on voimakas rooli merkityksen luomisessa yhteisessä toiminnassa muiden kanssa. Tutkimukset, jotka ovat pohtineet musiikillisen kommunikaation luonnetta ja roolia musiikin tekemisessä ja musiikillisissa kokemuksissa, osoittavat, että pienet lapset ovat luonnostaan luovia ja vuorovaikutuksessa musiikin kanssa. (Kondo, 2019, 295.)

3.2 Toimijuus

Toimijuuden kokemuksella on suuri merkitys identiteetin muodostuksessa siihen, kuka on ja keneksi haluaa tulla. Toimijuus saa muotonsa, kehittyy ja toteutuu vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Toimijuus on osallisuutta johonkin. Toimijuus vaikuttaa ajatukseen siten, että omiin ja yhteisiin asioihin voi vaikuttaa ja niihin kannattaa vaikuttaa. Se synnyttää pystyvyyden tunnetta, sitoutumista ja omistajuutta asioihin. Toimijuuden merkitys korostuu myös lasten elämässä, jossa jatkuvat toimintaympäristönmuutokset vaatimuksineen ja odotuksineen luovat toimijuudelle ja pystyvyydelle uusia haasteita. Lasten toimijuuden kehittymisen tukemiseen pitäisi kiinnittää huomiota, jotta syntyy tunne oman elämän hallinnasta. (Kumpulainen ym., 2010, 24-27.)

Toimijuuden kehitykselle on edellytyksenä mahdollisuus tehdä aloitteita ja päätöksiä sekä nähdä oman toiminnan vaikutus omaan ja muiden elämään. Toimijuus on aloitteellisuuden lisäksi vastuullisuutta, jota voidaan kehittää ottamalla lapset mukaan suunnitteluun, eikä toimintamalleja anneta ylhäältäpäin. (Kumpulainen ym., 2010, 28.) Lapsikuorossa improvisaatio perustui heidän omaan päätösvaltaansa aloittaa ja lopettaa soittaminen, haastaa rytmisesti toisia soittamaan eri rytmissä ja tehdä dynaamisia vaihteluita soittamalla eri voimakkuuksilla. Toimijuuden vahvistuminen syventää osallisuutta ryhmässä.

3.3 Osallisuus

Osallisuus ymmärretään yleensä tunteeksi, kun ihminen on osallisena jossakin yhteisössä esimerkiksi harrastetoiminnan kautta (www.fi.wikipedia.org/wiki/osallisuus). Yhteisöissä osallisuuden kokemukset vahvistavat toimijuutta. Toimimalla sosiaalisissa suhteissa opitaan taitoja, joita osallisuuden kehittyminen edellyttää. Taitojen kehitys alkaa varhain lasten ja vanhempien välisessä

vuorovaikutuksessa, mutta niiden oppimiselle on luotava puitteet myöhemmin esimerkiksi koulussa. Osallisuus liittyy olennaisesti vuorovaikutukseen. Rasku-Puttonen ym. mukaan esimerkiksi opettajan ja oppilaan vuorovaikutuksessa luodaan, edistetään ja rajataan pois oppilaiden osallisuutta oppimisprosessiin. Samalla mahdollistuu emotionaalisten kokemusten ja ryhmään kuulumisen kokemusten rakentuminen. (Rasku-Puttonen, 2006, 113–120.)

Jotta voidaan puhua osallisuudesta, täytyy toteutua kolme kokonaisuutta: autonomia, demokratia ja yhteisöllisyys. Autonomisuus tarkoittaa sitä, että ihmisellä on mahdollisuuksia ja taitoa tehdä valintoja, valinnoilla on vaikutuksia. Demokratia tässä yhteydessä tarkoittaa yhteisiin asioihin vaikuttamista sekä tekoja ja toimijuutta yhteisissä asioissa. Yhteisöllisyys tarkoittaa lähiyhteisöön liittymistä esimerkiksi kaikille mahdollisia yhteisiä harrastevuoroja. (www.tukiliitto.fi/tavoitteet/osallisuus)

4 SEURAKUNNAN LAPSIKUORO

Lapsikuoroon tulijat ovat kiinnostuneita yhdessä laulamista. Yleisimmin lapsikuoro on tarkoitettu n.7-12 -vuotiaille. Jos kuoron ikäkaala olisi suppeampi, työskenteleminen ja ohjelmiston löytäminen kuorolle olisi helpompaa. Vanhimmat kuorolaiset helposti jäävät pois, jos ryhmässä on pieniä lapsia. (Savimäki, 2017, 14-15.) Kuoroon ei ole ollut iän (6-12 vuotias) lisäksi muita pääsyvaatimuksia kuin kiinnostus laulamiseen. Lauluohjelmisto on painottunut hengelliseen musiikkiin. Työressurssien vuoksi en ole jakanut kuoroa pienien ja isojen ryhmiin. Kuorosta ei ole myöskään jäänyt pois vanhimpia ikäjakautaman vuoksi, mutta olen joutunut miettimään tarkkaan harjoitusten kulun siten, että kaiken tasoisille laulajille kuoro olisi mielekästä. Kokemukseni mukaan kuoronjohtaja voi vaikuttaa kuorolaisen äänenkehittämiseen, tukea, kannustaa ja rohkaista laulamaan. Pienempien kanssa laulut ovat yksinkertaisempia ja isommat kuorolaiset laulavat moniäänisesti. Haastavaa on kuitenkin se, miten kuorossa voisit harjoituttaa kaikille omantasoista musiikkia, jotta motivaatio laulamiseen ja oppimiseen säilyisi sekä tapahtuisi kehitystä. Lapsikuorossani on joitakin lapsia, joiden lauluääntä muiden joukosta en ole kuullut, enkä ole varma liikuttavatko he vain suutaan laulamisen sijaan. Ääni on herkkä instrumentti ja laulaminen omalla äänellä kuuluvasti ei ole kaikille helppoa. Olen jakanut laulusooloja tasapuolisesti lapsille ja laulattanut erilaisissa pienemmissä ryhmissä lapsia. Rytmisoitimet ovat olleet myös mukana laulamisen tukena.

Joka vuosi kuorossa on niin ujoja kuin rohkeita ja äänekkäitä lapsia. Miten saa hiljaisimmat lapset laulamaan rohkeasti ja omalla äänellään siten, että kuulisi heidän äänensä sointiväriin muiden laulajien joukosta? Mitä hiljempaa laulaa, sitä vaikeampi on pysyä nuotissa ja äänen epäpuhtaus vaikuttaa näin olleen koko kuoron sointiin. Ääni on herkkä instrumentti ja laulaminen omalla äänellä kuuluvasti ei ole kaikille helppoa. Koistisen mukaan äänen tulisi laulaessa olla vapaa ja soida vapaasti. Vapaa ääni on kantava, laaja, pyöreä, täyteläinen ja soiva. Jos ääni ei soi, se ei välttämättä tarkoita, että äänimekanismissa olisi ongelmaa. Ääni on yhteydessä ihmisen persoonaan ja koko henkiseen tilaan. Emotionaaliset ongelmat, jännitystilat ja pelot voivat vaikuttaa ääneen negatiivisesti. Ääni voi ilmentää ihmisen persoonallisuuden tyyppiä kuten muun muassa ujoa, alistuvaa, itsevarmaa, hallitsevaa, epäroivää, pelokasta tai kiivasta. (Koistinen, 2003, 10-11.) Koronapandemian aikana kuorossa laulamista suositeltiin välttämään ja poikkeusaikojen rajoitusten vuoksi koko kuoro ei voinut normaalisti kokoontua.

Musiikilliseen ryhmään kuulumisen tarkoittaa muutakin kuin yhdessä soittamista. Ryhmässä harjoittelussa syntyy oppimis- ja opettamistilanteita eikä ristiriidoiltakaan voi välttyä. Musiikillisessa ryhmässä yhdessä musisoiminen voi synnyttää tunteita ja lisätä luovuutta sekä kehittää tarkkaavaisuutta, keskittymistaitoa, kuuntelemista ja taitoa jakaa ideoita toisten kanssa. Musiikin tekeminen on aina sosiaalinen toiminta, joka syntyy ihmisten välisestä vuorovaikutuksesta päätavoitteena musikaalisuuden ilmentymä. (Cunha & Lorenzino 2012, 74–80.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tutkin kolmen lapsen musiikillisten aloitteiden määrää ryhmäimprovisaatiossa ja tarkastelen improvisaatiossa soiton synkronisaation kestoa sekunneissa ensimmäisellä ja viimeisellä improvisointikerhalla. Musiikillisissa aloitteissa seuran uuden rytmin aloituksia ja rytmin muutoksen määriä improvisaatiotuokion aikana. Soiton synkronisaatiolla tarkoitan sitä aikaa, kun lapsi soittaa muiden mukana yhteisessä improvisaatiossa. Muilla improvisaatiossa tapahtuvilla yksittäisillä elementeillä kuten esimerkiksi melodialla ei tässä tutkimuksessa ole painoarvoa. Musiikillisella aloitteella tarkoitan lapsen soittamisen aloittamista yhteisessä improvisaatiossa ja sen aikana tapahtuvia uusia rytmisiä muutoksia. Musiikillisen aloitteen jälkeen soittaminen voi jatkua pitkään musiikillisesti vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Uusia musiikillisiä aloitteita voi tulla ilman, että soittaminen välillä katkeaa.

5.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tarkoitus on testata ryhmäimprovisaatiomenetelmän toimivuutta seurakunnan lapsikuorossa. Tutkimuksen tavoite oli kartoittaa, miten ryhmäimprovisointi vahvistaa toimijuutta ja tukeeko se lasten aktiivista osallistumista ryhmässä. Oman työni ja kuoron kehittymisen vuoksi oli perusteltua tutkia tarkemmin ryhmäimprovisaation käyttöä lapsikuorossa vuorovaikutuksen tukena. Tutkimuskysymysten tavoitteena oli selvittää:

1.Miten lasten musiikillisten aloitteiden määrä ja soiton synkronisaatio muuttui lapsikuoron improvisaatiossa ensimmäisen ja viimeisen kerran välillä?

2.Miten ryhmäimprovisaatio osallistaa lapsia ryhmässä?

3.Mitä merkityksiä tuo musiikillinen vuorovaikutus improvisaatiossa?

5.2. Tutkimuskonteksti

Tutkimus on tapaustutkimus, jossa käytettiin aineistolähtöistä laadullista (kvalitatiivista) ja määrällistä (kvantitatiivista) tutkimusotetta painottuen enemmän laadulliseen tutkimukseen. Kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen tutkimus voivat olla toisiaan täydentäviä suuntauksia (Hirsjärvi ym. 1997, 133). Laadullista tutkimusotetta on käytetty aineiston keruussa ja analyysissä. Määrällistä otetta on käytetty musiikillisten aloitteiden ja soiton synkronisaatioon käytetyn ajan laskemisessa. Näiden lähestymistapojen tarkoituksena ei ole asettaa suuntauksia vastakohtiksi toinen toisilleen (Hirsjärvi, 1997, 133).

5.3. Tutkimusaineisto

Tutkimusryhmään valikoitui seurakunnan lapsikuorosta kuorolaisen ja vanhemman kiinnostuksen perusteella kuorosta koottu seitsemän lapsen ryhmä, joka kokoontui keväällä 2021 seitsemän kertaa. Tästä ryhmästä valikoitui tutkimukseen 3 lasta : 8-vuotiaat V ja S sekä 10 -vuotias A. Peruste valinnalle oli, että A ja S olivat mukana kaikilla 5 improvisointikerroilla sekä V oli mukana 4 kerralla. Lisäksi he ovat lapsia, jotka näkyvät ja kuuluvat videoilla kaikilla soittokerroilla. Muut lapset olivat harvemmin improvisointikerroilla mukana tai heidän soittamisensa ei näkynyt riittävän hyvin videoista. Tutkimukseen on saatu lupa lasten vanhemmilta. Eettisistä syistä käytän lapsista nimien sijaan kirjaimia. Ryhmän kokoontuminen tapahtui vanhaan totuttuun kuoroaikaan - kerran viikossa tunnin kokoontumiseen.

V on kuorossa olevista lapsista hiljaisimpia, eikä hänen ääntään aiemmin kuorossa ole juurikaan erotannut. Hän ei ole myöskään halunnut kuorossa lauletuissa lauluissa laulaa solo tai duo-osuuksia, mitä on tarjottu kaikille lapsille tasapuolisesti. Siksi hänen musiikillisen vuorovaikutuksensa muutos ensimmäisen ja viimeisen improvisointikerran välillä on kiinnostava. Sen sijaan S ja A ovat rohkeasti ilmaisseet musiikin avulla itseään aikaisemmin kuorossa ja harrastavat soitinopiskelua.

Yhdestä kokoontumisesta käytetään sanaa improvisointikerta. Yhden improvisointikerran aikana oli 1-3 improvisointituokiota ja niiden kesto vaihteli 4 – 8:40 minuutin välillä. Tutkittavassa aineistossa on näistä kerroista lähemmin tarkasteltavana ensimmäinen ja viimeisin improvisointituokio. Tarkastelen vuorovaikutuksen näkökulmasta ryhmäimprovisoinnin avulla toimijuuden tukemista seurakunnan lapsikuorossa. Ahonen toteaa, että improvisaation tarkoituksena on saada aikaan vuorovaikutusta ryhmän jäsenten välillä siten, että he kommunikoisivat toistensa ja ohjaajan kanssa musiikkia

välineenä käyttäen. Ensin soittimia käytetään sosiaalisen jännityksen purkamiseen, jonka jälkeen musiikki toimii siltana sosiaaliseen kanssakäymiseen ja omien ristiriitojen tiedostamiseen. (Ahonen, 2000, 198.)

5.4 Tutkimusaineiston keruu

Aineisto on laadullisen menetelmän avulla kerätty keväällä 2021 tutkimuksen alkutaipaleella, jonka aikatauluun vaikutti koronapandemian aikana vallinneet vaihtelevat kokoontumisrajoitukset. Muutokset kokoontumisrajoituksissa ja suosituksissa toivat myös epävarmuutta aineiston keruuseen. Poissaoloja koko ryhmän lapsilla oli runsaasti lukuun ottamatta A:a, S:a ja V:a. Aineisto koostuu videoituista improvisaatiotuokioista, joita on tehty viidellä eri kokoontumiskerralla. Improvisaatiotuokiot on kuvattu jalustalla olevalla kännykällä, joka aseteltiin sellaiseen paikkaan, että kaikki soittajat näkyvät videolla hyvin. Tutkijana olin mukana soittamassa improvisaatioissa. Lapset ovat olleet videolla kuvatuissa tilanteissa mukana jo ennen tutkimusta, kun on kuvattu kännykällä kuoron laulu- ja leikkiotoksia jumalanpalveluksista. Otokset on editoitu ja julkaistu seurakunnan Facebookissa. He ovat olleet myös kännykällä kuvatussa suorassa Facebook live-lähetyksessä mukana. Tutkimusaineiston videoiminen ei herättänyt vastarintaa tai erityishuomioita lapsissa. Aineistosta valikoitui tutkimukseen ensimmäinen ja viimeisin improvisointituokio. Tutkijana havainnointini improvisaatiotilanteessa oli vähäistä mukana soittamisen vuoksi, mutta myöhemmin havaintoja on tehty videoiden katselemisen yhteydessä.

5.5. Tutkimuksen kulku

Bruscian mukaan improvisaation suunnittelussa täytyy ottaa ensimmäiseksi huomioon improvisoiko asiakas yksin, terapeutin kanssa vai ryhmässä ja käyttääkö asiakas kehoa, ääntä vai soittimia. Kolmas improvisaatioon vaikuttava tekijä on, onko asiakkaan improvisaatio viitteellinen vai ei-viitteellinen. Viitteellinen improvisaatio edustaa jotain ei-musiikillista kuten kuva, tarina, tunne tai idea. Ei-viitteellinen improvisaatio on siinä hetkessä tapahtuvaa musisointia, joka ei viittaa muuhun kuin musiikkiin tai ääniin. Se improvisoiko yksin, terapeutin kanssa vai ryhmässä ohjaa musiikin tekemistä. Toisin kuin laulamissa improvisaatioissa instrumentit vaativat näkyvin osien käyttöä ja toimivat kehon jatkeena. (Bruscia, 2012, 17-21.)

Tutkimuksessa mukana olevia lapsia ei pyydetty ajattelemaan mitään kuvaa, ajatusta tai tunnetta, vaan pelkästään soittamaan valitsemillaan soittimilla yhdessä. Koska lapset ovat laulaneet samassa kuorossa ja käyttäneet soittimia aikaisemmin laulujen yhteydessä, ei nähty tarpeelliseksi tutustuttaa soittimiin syvällisemmin. Lapsia ohjeistettiin valitsemaan mieleisensä soittimen valmiiksi esille laitetuista soittimista: erilaiset rytmisoittimet, ksylofoni, urut ja piano. Sen jälkeen he saivat testata, millaisia ääniä soittimesta lähtee. Lapsia ohjeistettiin aloittamaan ja lopettamaan soittaminen silloin kun he itse haluavat ja soittamaan sitä, mitä he haluavat. Tarkennettiin, että lapsi voi kuunnella myös toisten soittamista ja tulla mukaan soittamaan, jossa ei ole olemassa sääntöjä. Improvisointituokioissa tutkijana soitin pianoa koko ajan lasten soittaessa rytmisoittimia ja ksylofonia vaihtelevin ajoin. Improvisoinnin aloittaja ja lopettaja oli kuka tahansa ryhmän jäsenistä.

Soittamisen aloitus on laskettu yhdeksi musiikilliseksi aloitteeksi. Ensimmäinen yhteinen improvisointituokio oli 8:40 minuuttia, mutta tutkittavana tästä kerrasta on 4 ensimmäistä minuuttia, koska tutkimuksessa tarkasteltava viimeisin improvisointituokio on pituudeltaan vain 4 minuutin mittainen. Improvisaatiotuokiot on kuvattu tarkemmin seuraavissa taulukoissa. (TAULUKKO 1 ja 2.)

TAULUKKO 1. Ensimmäinen improvisointikerta kirkkosalissa toteutettuna.

Soittaja	Lapsi V	Lapsi A	Lapsi S	Tutkija
Soitin	rytmiputki	bongorummut	ksylofoni	piano
Improvisointitilanne	V hakeutui siskonsa läheisyyteen. Hän aloitti soittamisen toisia lapsia puoli minuuttia myöhemmin. Soittamisen kestot olivat lyhyitä ja rytmisesti epätarkkoja. Musiikillisia aloitteita oli vähän (6) ja niiden välillä oli pitkiä taukoja. Mukautumista toisten soittamiseen ja yhteiseen rytmiin ei ollut merkittävästi.	A rohkaisi ilmeillä ja eleillä V:a mukaan soittamaan. A:lla oli musiikillisia aloitteita ja rytmin muutoksia runsaasti (17), mutta myös selkeitä taukoja niiden välissä. Hän mukautui soittaessaan toisten kanssa samaan rytmiin.	S tarkkaili muiden soittamista musiikillisten aloitteiden (18) välissä olleiden taukojen aikana. Hän soitti jo ensimmäisessä improvisaatiossa välillä haastaen muita soittajia mukaan. Tämä ilmeni dynaamisina vaihteluina, ilmeinä ja eleinä. Mukautui soittaessaan muiden kanssa samaan rytmiin.	Tutkija soitti koko improvisaation ajan vaihdellen eri rytmejä ja sointuja.

TAULUKKO 2. Viimeisin improvisointikerta laulusalissa toteutettuna.

Soittaja	Lapsi V	Lapsi A	Lapsi S	Tutkija
Soitin	marakassi	triangeli ja rytmiputki	tamburiini	piano
Improvointilanne	V soitti itsenäisesti tehden omia aloitteita (11). Soittamisessa oli dynaamisia vaihteluja ja mukautumista toisten soittoon. Soittaminen yhdessä toisten kanssa kesti 4 minuuttia.	A soitti kahta soitinta vuorotellen vaihdellen niitä sujuvasti musiikin katkeamatta. Rytmisiä aloitteita soittamisen aikana oli vähän (6). Soittamisessa oli dynaamisia vaihteluja, mukautumista toisten soittoon ja soittaminen kesti 4 minuuttia.	S kuunteli aluksi toisten soittoa hakeutuen soittamalla sen jälkeen yhteiseen rytmiin ja tehden aloitteita vähän (6). Hän rytmitti soittoa myös jalkoja heiluttaen. Soittamisessa oli dynaamisia vaihteluita, mukautumista toisten soittoon ja soittaminen kesti 4 minuuttia.	Tutkija soitti koko improvisaation ajan vaihdellen eri rytmejä ja sointuja.

Ohjeistus toisella improvisointikerralla oli samanlainen kuin ensimmäisellä kerralla. Soittaminen oli yhtenäinen kokonaisuus, jossa lapset soittivat toisiaan kuunnellen ja yhteiseen rytmiin mukautuen. Tutkittavien lasten soitto oli toisiinsa verraten yhtä tasapainoista. (TAULUKKO 2.)

5.6 Aineiston analyysi

Analyysi toteutettiin teoriaohjaavan sisällönanalyysin mukaisesti. Analyysimenetelmän valintaan on vaikuttanut se, että aineisto on kerätty ennen kuin tutkimuskysymykset ovat olleet selvillä. Toisena valintaan vaikuttavana seikkana on ollut se, että teoreettiset käsitteet olivat olemassa aineistossa. Tuomi & Sarajärven mukaan aineiston klusteroinnissa eli ryhmittelyssä aineistosta ilmenevät samaa asiaa tarkoittavat käsitteet ryhmitellään ja yhdistetään luokaksi sekä nimetään luokka sitä kuvaavalla käsitteellä. Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä klusterointia seuraa abstrahointi, jossa empiirinen aineisto liitetään teoreettisiin käsitteisiin ja tuodaan esille valmiina ja ilmiöstä jo tiedettynä. (Tuomi & Sarajärvi, 2002, 112-116.)

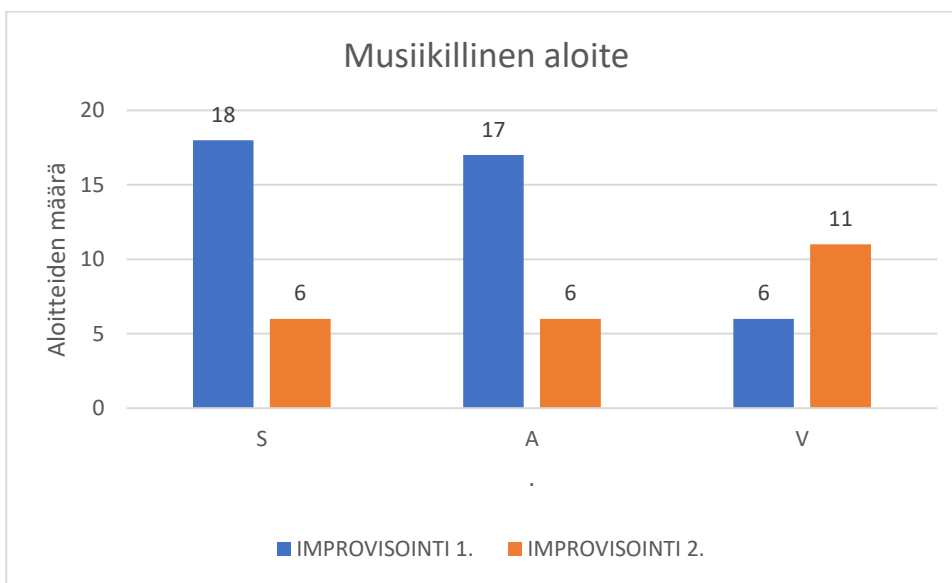
Videoiden katsomisen jälkeen tutkittaviksi asioiksi vahvistui soiton synkronisaatio ja musiikilliset aloitteet. Videoita katselemalla jälkikäteen pääsee itse improvisointitilanteeseen aina uudelleen mukaan ja siitä näkee asioita, joita ei pelkästään improvisoinnin aikana tapahtuvassa havainnoinnissa huomaa. Videoita on katsottu läpi niin monta kertaa, että on saatu sama tulos musiikillisten aloitteiden määrästä ja soiton synkronisaatioon käytetystä ajasta sekunneissa. Tarkempaa aikaa ei tämän tutkimuksen kannalta nähty olevan hyödyllistä tässä kohtaa tutkia. Kolmen lapsen musiikilliset aloitteet on laskettu molemmista neljän minuutin aikana tapahtuvista improvisaatioista. Soiton synkronisaatioon käytetty aika jokaisen lapsen kohdalla ensimmäisessä improvisaatioissa on saatu laskemalla kunkin lapsen soitetut ajat yhteen sekunneissa. Viimeisessä improvisaatioissa soiton synkronisaatiota tapahtui jokaisen lapsen kohdalla katkeamatta koko neljän minuutin improvisaation ajan. Soiton synkronisaation kesto ja aloitteiden määrän oletettiin myös tuottavan uutta tietoa lasten musiikillisesta vuorovaikutuksesta ryhmässä. Käsitteistä ja määrällisistä tuloksista on tehty pylväskaavio.

Analyysissä tulee esille musiikillinen vuorovaikutus, joka on aktiivista, aloitteellista ja rohkeaa. Toisena ilmiönä on tahdistuminen musiikkiin, joka ilmenee toisen kuuntelemisena ja toisen rytmiin mukautumisena sekä toisen huomioon ottamisena. Vastakohtana mukautumiselle on vetäytyminen, joka ilmenee epätarkkoina rytmityksinä ja passiivisena soittamisena. Kolmantena asiana analyysin pohjalta tulee esille vuorovaikutuksen lisääntyminen, joka ilmenee osallistumisena ryhmässä aktiivisena toimijana.

6 TULOKSET

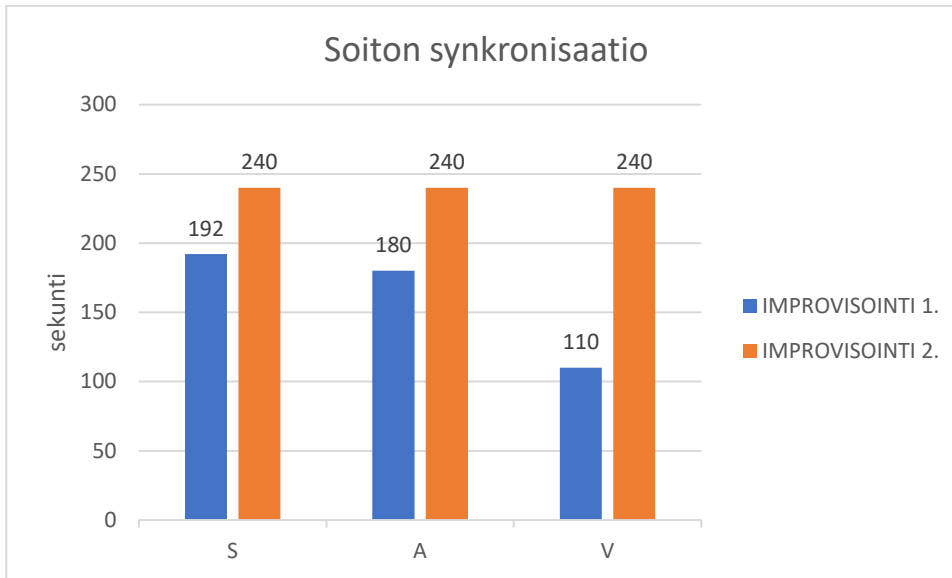
Tulokset on esitetty pylväskaavioissa 1 ja 2. Kaikkien lasten musiikillisten aloitteiden määrät ensimmäisessä ja viimeisessä improvisaatiossa ilmenee 1. pylväskaaviosta. Tutkimustulokset osoittavat, että musiikillisten aloitteiden määrä kasvaa V:lla ensimmäisen ja viimeisen improvisointikerran välillä. A:lla ja S:lla aloitteiden määrä sen sijaan laskee. (PYLVÄSKAAVIO 1.)

PYLVÄSKAAVIO 1.

Molempien improvisaatioiden aikana tapahtuva soiton synkronisaation aika sekunneissa ilmenee 2. pylväskaaviosta. Soiton synkronisaatio ensimmäisen ja viimeisen improvisointikerran välillä kasvaa kaikilla, joista V:lla kasvu on suurinta. (PYLVÄSKAAVIO 2.)

PYLVÄSKAAVIO 2.

Tuloksista nousee esille 3 asiaa: musiikillisten aloitteiden määrän kasvu ja lasku sekä soiton synkronisaation lisääntyminen improvisointikertojen välillä. V:n aloitteet ensimmäisessä improvisaatiossa ovat arkoja, lyhyitä soiton pätkiä ja rytmisesti epätarkkoja. V:n soitossa musiikillisten aloitteiden luonne ja kasvu ensimmäisen ja viimeisen kerran välillä viittaavat aktiivisen, aloitteellisen, rohkean ja osallistuvan soittamisen lisääntymiseen. Se tarkoittaa hänen kohdallaan aktiivisten, rytmisesti tarkkojen musiikillisten aloitteiden lisääntymistä, joka johtaa musiikillisesti toisten rytmiin mukautumiseen ja pidempään soiton synkronisaatioon. Malloch & Trevarthenin kuvaaman vuorovaikutuksellisen musiikillisuuden ilmiön mukaan ihmisellä on synnynnäinen tunne ajasta ja kyky jakaa se toisen kanssa mukautumalla samaan rytmiin toisen ihmisen kanssa ilmeillä, eleillä, äänneillä ja sanoilla. Musiikissa on tärkeää aika, jonka jaamme äänen lisäksi. Ihminen ilmaisee sisäistä aikaansa esimerkiksi kävellessä, hengittäessä ja sydämenlyönneissä. (Malloch & Trevarthen, 1999-2000, 29-30.)

Musiikilliset aloitteet ensimmäisessä improvisaatiossa ovat S:lla ja A:lla määrällisesti samansuuntaisia ja luonteeltaan kokeilevia, mutta myös toisia soittajia haastavia. Toisten soittamiseen mukautumista on ajoittain ja soittamiseen tulee molemmilla lapsilla taukoja eri aikoina. S:n ja A:n samansuuntainen aloitteiden määrän väheneminen ensimmäisen ja viimeisen improvisaation välillä viittaisi aktiivisuuden laskemiseksi. Kun tarkasteluun ottaa samanaikaisesti soiton synkronisaation lisääntymisen, ilmiö saakin uudenlaisen näkökulman. Aloitteiden määrän vähetessä S ja A kuuntelevat

kuitenkin enemmän toisten soittamista yrittäen mukautua siihen, jolloin myös yhteisen soiton synkronisaation kesto lisääntyy. Musiikkiin tahdistumisen lisääntymistä tukee myös videolta tehdyt tutkijan havainnot, joiden mukaan lasten kehollinen mukautuminen musiikkiin lisääntyy ensimmäisen ja viimeisen improvisaation välillä. Tahdistuminen samaan rytmiin karsii pois A:n ja S:n kokeiluluontoiset rytmitykset ja musiikilliset aloitteet.

Musiikillinen vuorovaikutus ryhmäimprovisaatiokertojen aikana kehittyy siten, että viimeisimmästä improvisaatiosta tulee yhtenäinen katkeamaton kappale, jossa jokainen soittaja on osallisena koko ajan. Ensimmäisen ja viimeisen improvisointituokion välillä tapahtuvaa soiton synkronisaation kehitystä kaikkien lasten kohdalla tukee myös Himbergin tahdistumisen ja musiikillisen vuorovaikutuksen tutkimus, joka osoittaa ihmisten molemminpuolisen mukautumisen ja yhteistyön rytmitaputuksessa johtavan tiivimpään synkronisaatioon. Synkronisaatio syntyy molemminpuolisesta mukautumisesta ja yhteistyöstä. Ihmisten välinen tahdistuminen voi johtaa silti tempon hidastumiseen. (Himberg, 2012.) Ilmeisesti meillä ihmisillä on samat tahdonvoimat ja uteliaisuus, jotka pakottavat meitä toimimaan. Musiikillisuutta on rytmien impulssi liikkumisessa, elämisessä ja kommunikoinnissa, joka on meissä jokaisessa. Kaikilla on sama peruskyky vastata musiikillisesti. (Trevarthen, 1999-2000, 157-158.)

7 POHDINTA

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää ryhmäimprovisaation toimivuus seurakunnan lapsikuorossa ja sen mahdollisuutta olla tukemassa toimijuutta ryhmässä. Tutkimustuloksena on, että musiikillisten aloitteiden määrä lisääntyi V:lla ja väheni S:lla ja A:lla ensimmäisen ja viimeisen improvisaatiotukion välillä. Soiton synkronisaatio lisääntyi kaikilla lapsilla.

Tutkimustuloksista voi päätellä, että musiikillisten aloitteiden määrällä ei ole yksistään yhteyttä soiton synkronisaation pituuteen. Merkittävä tekijä on musiikillisten aloitteiden lisäksi mukautuminen toisten rytmiin, jolloin syntyy myös musiikillista vuorovaikutusta. Tahdistuminen samaan rytmiin karsii pois kokeiluluontoiset musiikilliset aloitteet, mutta johtaa lisääntyvään soiton synkronisaatioon, josta voisi päätellä osallisuuden tunteen vahvistuneen ryhmässä.

A ja S olivat V:a aktiivisempia musiikillisen aloitteen tekijöitä ensimmäisessä improvisaatiossa. Videolta tekemäni huomion perusteella todettakoon, että osallistuva ja aktiivinen soittaja on aktiivisempi kokeilemaan myös uusia rytmejä. A:n ja S:n soittaminen oli ensimmäisessä improvisaatiossa enemmän kuitenkin omaehtoista kuin toiset huomioon ottavaa. Aikaisempi soitonharrastus voi auttaa pääsemään nopeammin mukaan yhteiseen improvisaatioon ja siitä voi olla apua rytmisoittimiin tutustuessa. S:n ja A:n aikaisempi musiikkiharrastus voi vaikuttaa heidän selvästi V:a rohkeampaan improvisaatioon ensimmäisessä improvisaatiossa. Kuitenkaan viimeisessä improvisaatiossa soiton synkronisaatiossa ei ollut lasten välillä eroa. Improvisaation käyttö ryhmässä aktivoi selvästi V:a tekemään musiikillisia aloitteita ja muutos yhteisen soiton pituudessa oli havaittavissa ensimmäisen ja viimeisen kerran välillä. V:n soitossa oli myös dynaamista vaihtelua toisessa improvisaatiossa, joka oli ilmeeltään rohkeampaa soittoa kuin ensimmäinen improvisaatio. Tästä voisi päätellä, että erityisesti aran ja musiikillisesti kokemattomamman lapsen toimijuus ryhmässä vahvistuu soittimilla tehtävän ryhmäimprovisaation myötä.

Gordonin esittämä näennäisen heikko toimijuus tarkoittaa olemista hiljaisena ryhmässä, joka voi johtaa harhaan, koska aktiivisuus tulkitaan näkyvien merkkien kautta ja passiiviseksi mielletty saattaaakin olla mielessään hyvin aktiivinen (Gordon, 2005,124). Tutkimustuloksista ei selviä, miten aktiivinen

V oli mielessään ensimmäisessä improvisaatiossa. Sen sijaan aloitteiden määrän kasvu tukee ajatusta toiminnallisen aktiivisuuden ja musiikillisen vuorovaikutuksen lisääntymisestä hänen kohdallaan. Myös havainnot videoista hänen kehollisesta muutoksesta improvisaatioiden välillä on hämmästyttävän suuri. Arka, ujo, siskoonsa tukeutuva lapsi soitti viimeisessä improvisaatiossa itsenäisesti, itsevarmasti ja rohkeasti katseella kontaktia toisiin luoden. Bruscia mukaan lapsi 7-12 -vuotias lapsi on valmis opiskelemaan musiikkia, jolloin hän myös voi kehittyä instrumentin soitossa. Tässä iässä hän voi muuttaa käytöstään päästäkseen haluttuun lopputulokseen ja on myös valmis musiikilliseen vuorovaikutukseen, joka perustuu rooleihin ja sääntöihin niin musiikissa kuin vuorovaikutuksessakin. (Bruscia, 2012, 195-204.)

Tutkimus prosessidraaman käytöstä kuorossa tukee osallistumista ryhmässä (Honkanen, 2021). Ryhmäimprovisaatio soittimilla tehtynä osoittaa samansuuntaisia tuloksia. Toisin kuin muut mainitsemani kuorotutkimukset (Matvejeff-Haapanen 2015, Clift ym. 2010, Vesalainen 2017) ei tämän tutkimuksen perusteella voi vielä sanoa, että ryhmäimprovisaatio kuorossa kehittäisi sosiaalisia taitoja, vaikka se lisääkin musiikillista vuorovaikutusta. Tahdistumisen tutkimus (Himberg 2012) ja kommunikatiivisen musiikillisuuden teoria (Communicative musicality) tukevat ajatusta, että ryhmässä tapahtuu tahdistumista yhteiseen rytmiin, joka johtaa yhteiseen soiton synkronisaatioon.

Johtopäätöksenä on, että lapsikuoro voisi hyötyä ryhmäimprovisoinnista vahvistaen heidän keskinäistä vuorovaikutustaan. Ryhmäimprovisointi lisää kaikkien lasten rohkeutta ilmaista itseään, joka tukee lapsen itsetunnon kehitystä ja toimijuutta ryhmässä. Tahdistuminen toisen soittamiseen johtaa lisääntyvään soiton synkronisaatioon, joka viittaa osallisuuden vahvistumiseen ryhmässä. Edellä mainitut asiat vahvistavat sen, että tämän tutkimuksen tavoite toteutui.

Tutkimustuloksiin on saattanut vaikuttaa improvisointikertoja edeltävä hetki. Ensimmäinen improvisointikerta alkoi yhteisellä improvisoinnilla, kun taas viimeistä improvisointikertaa edelsi musiikin kuuntelu ja maalaushetki. Lapsen aktiivisuuteen improvisoinnissa voi vaikuttaa vireystilan ja mielialan lisäksi kokoontumistila, joka oli ensimmäisessä ja viimeisessä kokoontumisessa eri. Tutkimuksen luotettavuutta voi horjuttaa myös se, että arvioni lapsen osallistumisesta ja käytöksestä kuorossa esimerkiksi ”vetäytyminen hiljaisena taka-alalle”, ei olekaan oikea. Luotettavuutta voisi lisätä haastatteleamalla lapsia heidän omista kokemuksistaan ryhmäimprovisaatioissa. Tutkimusotos oli pieni,

joten tuloksia ei voi tämän tutkimuksen perusteella yleistää. Koronapandemian tuomat kokoontumisrajoitteet ja epävarmuus vaikuttivat taas pieneen otokseen.

Tämän tutkimuksen myötä pääsin hiukan jyvälle itseäni askarruttaneessa kysymyksessä: miten saisin hiljaisimman kuorolaisen osallistumaan ryhmässä. Olisi myös kiinnostavaa tietää, miten lapset kokiivat ryhmäimprovisaation ja tukeeko heidän kokemuksensa tämän tutkimuksen tuloksia. Se, miten ryhmäimprovisaation käyttö lapsikuorossa vaikuttaa tutkimuksessa olevien lasten laulamiseen ja äänenkäyttöön, olisi kiinnostava jatkotutkimuksen aihe, joka vaatii aineiston keruuta pidemmältä ajalta ja suuremman tutkimusotoksen. Tutkimustuloksilla on suuri painoarvo oman työni kannalta, jonka myötä vahvistui ajatus ottaa soittimilla tapahtuva ryhmäimprovisaatio käyttöön osana kuorotoimintaa. Se kaikki hyvä, mitä ryhmässä tapahtuva musiikillinen vuorovaikutus tuo, toivoisin vaikuttavan lapsiin positiivisella tavalla läpi elämän.

LÄHTEET

- Burnard P. (2002). Investigating Children`s meaning-making and the emergence of musical interaction in group improvisation. *British Journal of Music Education*, 157-172. (vol 19, lss 2)
- Bruscia K. (1987). *Improvisational models of music therapy*. Charles Thomas publisher.
- Bruscia K. (2012). *Case Examples of improvisational music therapy*. Barcelona publisher.
- Bruscia K. (2012). *Readings of music therapy theory*. Barcelona publisher.
- Clift, S., Hancox, G., Morrison, I., Hess, B., Kreutz, G. & Stewart, D. (2010). Choral singing and psychological wellbeing: Quantitative and qualitative findings from english choirs in a cross-national survey. *Journal of Applied Arts & Health*, 1(1), 19–34.
- Granlund M., Olsson C. (1994). *Enemmän vuorovaikutusta*. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Gordon T. (2005). *Ihmistieteet tänään. Toimijuuden käsitteen dilemmoja*. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Higgings L., Campbell P.S., McPherson G. (2010). *Free to be musical. Group Improvisation in Music*. Publisher R&L Education.
- Himberg, T. (2012). *Molemmipuolinen mukautuminen: tahdistumisen ja musiikillisen vuorovaikutuksen tutkimus*. Jyväskylän yliopisto.
- Hirsjärvi S., Remes L., Sajavaara P. (1997). *Tutki ja kirjoita*. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Kumpulainen K., Krokfors L., Lipponen L., Tissari V., Hilppö J., Rajala A. (2010). *Oppimisen sillat. Kohti osallistavia oppimisympäristöjä*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Kondo S. (2019). Musical communication in scaffolding youn lerners` expressive agency. Vol. 42(3), 293–309.
- Malloch S. (1999-2000). Mothers and infant and communivative musicality. *Musicae Scientiae*, 29-57.
- Malloch S., Trevarthern . (2009). *Comminicative Musicality. Exploring the basis of human companionship*. New York: Oxford university press.

- Saaranen-Kauppinen A., Puusniekka A. (2009). *Menetelmäopetuksen tietovaranto. KvaliMOTV. kvalitatiivisten menetelmien verkko-oppikirja*. Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston julkaisuja.
- Trehub S. (2010). University of Toronto, Canada. Musicality in the eye or ear of the beholder. *Psychology of Music*. 38(4) 499–502.
- Trevarthen C. (2008). The musical art of infant conversation: Narrating in the time of sympathetic experience, without rational interpretation, before words. *Musicae scientiae*, Vol 12, 15-46.
- Trevarthen C. (1999-2000). Musicality and the intrinsic motive pulse: evidence from human psychology and infant communication. *Musicae Scientiae*, 155-215.
- Tuomi J., Sarajärvi A. (2002). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Wigram T., Bruscia K. (2004). *Improvisation : methods and techniques for music therapy clinicians, educators and students*. Jessica Kingsley.
- Wigram T., (2004). *Improvisation: Methods and Techniques for Music Therapy Clinicians, Educators and Students*. Jessica Kingsley Publishers.
- Haettu 18.10.2021 sivustolta: [Vuorovaikutustilanteet ja ryhmätyötaidot \(peda.net\)](http://peda.net).
- Haettu 18.10.2021 sivustolta: www.premeria.fi/vuorovaikutus.
- Haettu 18.10.2021 sivustolta: osallisuus wikipedia - Bing.
www.fi.wikipedia.org/wiki/osallisuus.
- Haettu 18.10.2021 sivustolta: www.tukiliitto.fi/tavoitteet/osallisuus.
- Honkanen S. (2021). *Prosessidraama lapsikuoron työskentelytapana*. Jyväskylän yliopisto. Maisterintutkielma.
- Matvejeff-Haapaniemi A. (2015). Lapsikuoro sosiaalisten taitojen kehittäjänä. Metropolia ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.
- Vesalainen K. (2017). *Ei se ole vain laulua- maisterintutkielma*. Jyväskylän yliopisto. Maisterintutkielma.